

ОСТВАРЕЊА, ПРОБЛЕМИ И МОГУЋНОСТИ РАЗВОЈА ИНДУСТРИЈЕ У БИХ

Резиме

Индустрија сама по себи има веома битну улогу у развоју привреде и привредног система једне земље, па се из тог разлога пажња скреће на анализу индустрије са посебним нагласком на прерађивачку индустрију.

Индустрија је својим развојем и активностима кроз историју, постала наследник мануфактурне производње, с тим у вези је битно нагласити да индустрија акценује значај средстава за рад, за разлику од мануфактурне производње која значај придаје радној снази. Последица оваквог развоја догађаја у историјском контексту гледано, може се објаснити брзим технолошким напредком у оквирима индустрије, што је и превагнуло на страну средстава за рад тј. разних машина и уређаја који се користе при производњи одређених готових производа.

Веома је битно обезбедити јачање индустрије, јер би се тим поступком обезбедили прелазак радне снаге из делатности са нижом продуктивношћу рада у индустријску делатност и на тај начин би повећали просечан ниво продуктивности рада у читавој привреди. Управо из разлога што индустријска делатност има највећу продуктивност рада. Наглашавамо, да не мора увек значити да индустрија има највећу продуктивност рада, што се јасно може видети код низа високо развијених земаља.

Ако пођемо од основне и елементарне дефиниције индустрије, рећи ћемо да је индустрија привредна делатност која обухвата производњу минерала и енергије, као и прераду сировина биљног, животињског и минералног порекла.

Кључне речи: индустријска производња, индекси индустријске производње, спољнотрговински дефицит, гринфиелд инвестиције.

1. Преглед стања индустрије у Републици Српској

У оквиру кратког прегледа стања индустрије у РС, покушаћемо да остваримо што реалнији приказ тренутачног стања у индустрији Републике Српске преко детаљних података о индексима индустријске производње, о оствареним приходима и расходима компанија у индустријском сектору, као и о учешћу индустријског сектора у друштвеном бруто производу.

Табела бр.18 Подаци о учешћу индустрије у билансу на дан 30.06.2007, у односу на друге области у (000 КМ)

Област	Бр.суб.	Залихе	Учешће	Укупни приходи	Укупни расходи	Разлика	Учешће
Рударство	21	19.420	1,60%	84.038	75.771	8.267	8,00%
		21.230	1,50%	83.281	80.873	2.408	1,90%
Вађење енергетских сировина	2	1.333	0,10%	6.650	7.596	-946	-0,90%
		1.132	0,10%	5.956	9.060	-3.104	-2,40%
Вађење руде и камена	19	18.087	1,50%	77.389	68.175	9.214	8,90%
		20.098	1,50%	77.325	71.813	5.512	4,30%
Прерађивачка индустрија	511	431.061	35,00%	815.026	857.736	42.710	41,30%
		458.975	33,20%	974.376	987.635	13.259	10,30%
Производња хране	96	81.913	6,70%	213.343	210.450	2.893	2,80%
		84.704	6,10%	263.036	260.028	3.008	2,30%
Производња текстила и тек. пр.	39	9.402	0,80%	28.058	29.896	-1.838	-1,80%
		13.181	1,00%	40.826	43.265	-2.439	-1,90%
Производња коже и кожних пр.	21	4.045	0,30%	24.986	23.311	1.675	1,60%
		5.003	0,40%	23.687	22.834	853	0,70%
Обрада и прерада дрвета	101	32.576	2,60%	67.807	65.777	2.030	2,00%
		32.884	2,40%	89.695	83.924	5.771	4,50%
Производња целулозе	39	25.573	2,10%	55.244	53.874	1.370	1,30%
		23.887	1,70%	65.920	64.902	1.018	0,80%
Произ. нафте и нафтних дерив.	3	37.396	3,00%	33.365	65.804	32.439	31,30%
		39.868	2,90%	30.272	45.485	15.213	11,80%
Производња хемикалија	11	14.070	1,00%	34.091	33.665	426	0,40%
		13.933	1,00%	33.903	33.035	868	0,70%
Произв. и производи од гуме	20	13.167	1,10%	22.503	21.272	1.231	1,20%
		13.546	1,00%	23.654	22.020	1.634	1,30%
Произв. и производи од немет.	25	9.819	0,80%	23.283	20.835	2.448	2,40%
		12.952	0,90%	25.943	25.461	482	0,40%
Произ. метала и метал. произ.	69	103.122	8,40%	210.138	220.668	10.530	10,20%
		112.261	8,10%	235.263	239.950	-4.687	-3,60%
Производња машина и уређаја	15	19.612	1,60%	8.789	10.944	-2.155	-2,10%
		20.181	1,50%	11.325	15.446	-4.121	-3,20%
Произв. елект. и оптичке опр.	31	22.500	1,80%	25.783	29.255	-3.472	-3,40%
		24.221	1,80%	45.001	43.465	1.536	1,20%
Произв. прометних средстава	14	33.343	2,70%	21.772	24.308	-2.536	-2,50%
		35.469	2,60%	21.505	22.775	-1.270	-1,00%
Остала прерађивачка индуст.	27	24.721	2,00%	45.864	47.679	-1.815	-1,80%
		26.886	1,90%	64.345	65.047	-702	-0,50%

Извор: АПИФ, Бања Лука, 2007. година;

У горе презентованој табели можемо пратити промене у залихама, промене прихода и расхода, у периоду од 30.06.2006. године до 30.06.2007. године, као и промене њиховог укупног учешћа у укупном билансу.

На основу табеле бр. 18 врло лако можемо закључити да се индустријска производња, а и сама индустрија Републике Српске, још увек налази у доста незавидном положају што се манифестује кроз следеће чињенице:

- значајан део индустријских привредних субјеката ради са губицима што се може приметити у табели бр.18;
- у готово свим индустријским областима, примећујемо раст залиха 2007. године, у односу на исти овај период 2006. године. Закључак би био да се производи за залихе (слаба реализација производње), што сасвим сигурно није пожељан исход.

У даљем излагању пажњу посвећујемо детаљном прегледу индустријске производње, кроз индексе индустријске производње. У наредној табели је класификација делатности разврстана у подручја: вађење руде и камена (Ц), прерађивачка индустрија (Д), производња и снабдевање електричном енергијом, гасом и водом (Е). Подаци обухватају и резултат активности јединица које се баве индустријском производњом, а налазе се у саставу неиндустријских предузећа.

Треба нагласити да индустријска производња обухвата готову производњу у природном облику, без обзира да ли се тај производ у целини или делимично даље прерађује у предузећу или се као финални производ испоручује изван предузећа. У готову производњу не укључује се недовршена производња, све док у процесу производње не достигне фазу која је у номенклатури исказана као посебан производ са одређеном шифром и називом.

Индекс индустријске производње показује резултате целокупне индустријске делатности. Истовремено, обрачун индекса индустријске производње представља агрегирање великог броја података о појединим производима. Дакле, можемо закључити да индекс индустријске производње показује укупне резултате активности по областима и целе индустрије.

Подаци на којима се заснива следећа табела добијају се на основу месечног извештаја индустрије (ИНД-1) којег подносе предузећа чија је делатност по квалификацији разврстана у подручја: вађење руда и камена, прерађивачка индустрија, производња и снабдевање електричном енергијом, гасом и водом.

Посматрајући табелу бр. 19, можемо закључити следеће: индустријска производња остварена у октобру 2007. године у односу на исти месец прошле године већа је за 3%, док је у односу на просечну месечну производњу у 2006. години већа за 14,4% и у односу на претходни месец текуће године већа је за 4,3%. Напомињем да је индустријска производња остварена у периоду јануар – октобар 2007. године у поређењу са истим периодом прошле године већа за 0,5%. Остварени обим производње у рударству у РС за првих десет месеци ове године мањи је за 2,7% него у истом периоду прошле године. У посматраном периоду у вађењу свих врста угља бележимо пад производње од 19,6%, а експлоатација руда метала мања је за 9,7%. У вађењу осталих руда и камена за десет месеци ове године производња је порасла за 26,3% него у истом периоду прошле године.

Табела бр. 19 Индекси индустријске производње – по областима, октобар 2007

	X 2007 Ø2006	I-X2007 Ø2006	X 2007 IX 2007	X 2007 X 2006	I-X2007 I-X 2006
ИНДУСТРИЈА УКУПНО	114,4	99,7	104,3	103	100,5
(Ц) ВАЂЕЊЕ РУДА И КАМЕНА	111,6	103,7	86,7	72,7	97,3
Вађење каменог и мрког, лигн. и тресета	94	75,8	120,3	63,6	80,4
Вађење руда метала	98	101	77,1	66	90,3
Вађење осталих руда и камена	156,7	125,8	98,2	92,5	126,3
(Д) ПЕРЕЋИВАЧКА ИНДУСТРИЈА	118,8	103,4	106,1	104,9	105
Производња прехранбених производа и пића	104,8	100	99,7	99,6	101,1
Производња дуванских производа	64	72,9	93,2	93,2	85
Производња текстила предива и тканина	212,3	187	87,9	177,2	201,7
Производња коже и предмета од коже и обуће	92,8	81,3	123	124,9	81,3
Прерада и производи од дрвета и плуте	101,3	91,2	102,7	87,3	93,8
Производња кокса и деривата нафте	155,6	110,8	161,8	135,3	115,8
Произ. хемикалија и хемијских производа	151,7	93,5	141,9	106,2	97,3
Производња производа од гуме и пластике	122,2	82,1	115,6	90,5	82,2
Производња основних метала	85,7	83,3	109,6	72,9	79,2
Производња металних производа, осим машина	124,2	108,9	104,3	99,8	112,8
Производња осталих машина и уређаја	145	129,1	80	134,3	134
Производња медици. прецизних и опт. инстру.	112,5	95,6	218	80,8	96,8
Производња моторних возила и приколица	84,2	112,1	83,8	70,8	113,1
Рециклажа	146,4	160,1	100,9	187,3	164,8
(Е) ПРОИЗВОДЊА И СНАБДЕВАЊЕ ЕЛ. ЕНЕРГИЈОМ, ГАСОМ, И ВОДОМ	103,9	89,7	103	105,9	90

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске

Да би што боље схватили у каквој се ситуацији тренутно налази индустрија РС, погледаћемо следећи табеларни приказ, у оквиру кога се јасно види покривеност увоза извозом индустријске производње у РС.

Табела бр. 20 Извоз и увоз према класификацији делатности у хиљадама КМ за октобар 2007.

Сектори КД	Извоз			Увоз		
	X 2007	I - X 2007	X 2007 IX 2007	X 2007	I - X 2007	X 2007 IX 2007
Пољопривреда, лов и шумарство	4224	28015	104,6	9411	117442	87,3
Рибарство	649	3745	242,7	131	1101	162,3
Рударство	11513	107760	82,5	904	6660	115,1
Прерађивачка индустрија	131072	1074586	103,2	320932	2564444	117,9
Произ. и снабд. ел. ен., гасом и водом	7138	38497	168,6	1573	9401	192,6
Остале комуна. друш. и личне усл. делат.	182	1508	55,5	1793	6992	
Неразврстано		12				
УКУПНО	154778	1354125	103,3	334744	2706041	117,5

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске

Дакле, из табеле бр. 20 закључујемо да је у периоду јануар – октобар 2007. године обим спољнотрговинске размене РС са иностранством износио 4.060.166 хиљада КМ, од чега се на извоз односи 1.354.125 хиљада КМ, а на увоз 2.706.041 хиљада КМ. На основу тога закључујемо да је спољнотрговински дефицит у периоду јануар – октобар 2007. године износио 1.351.916 хиљада КМ, где је покривеност увоза извозом износила 50,0%.

Уколико сада, погледамо само индустрију (рударство, прерађивачка индустрија и производња и снабдевање ел. енергијом, гасом и водом) приметимо да је индустрија у периоду јануар – октобар 2007, остварила извоз у вредности од 1.220.843 хиљада КМ, и увоз од 2.580.505 хиљада КМ. Спољнотрговински дефицит индустрије износио је 1.359.662 хиљада КМ, где је покривеност увоза извозом пала испод 50%. Ситуација би била још много гора да посматрамо само прерађивачку индустрију, јер она бележи негативну спољнотрговинску размену, док рударство и производња и снабдевање електричном енергијом, гасом и водом остварују позитивну спољнотрговинску размену и самим тим поправљају укупну слику о стању у индустрији.

На крају, како бисмо заокружили комплетну слику о стању индустрије у РС, погледаћемо и учешће индустрије у укупном бруто домаћем производу.

Табела бр. 21 Бруто домаћи производ и бруто додата вредност за 2006. годину – текуће цене

Сектори	Бруто додата вредност у хиљ. КМ			Структура у %			Индекс 2006/2005
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	
Пољопривреда, лов и шумарство	726884	795286	883606	17,1	17	16,4	111,1
Рибарство	1593	2132	2389	0	0	0	112,1
Рударство	71321	103841	114958	1,7	2,2	2,1	110,7
Прерађивачка индустрија	322230	365347	451835	7,6	7,8	8,4	123,7
Произ. и снабд. ел. ен., гасом и водом	294821	324907	334992	7	7	6,2	103,1
Грађевинарство	213409	221225	225866	5	4,7	4,2	102,1
Тргов. на мало и велико, оправна мото. возила и предм. за лич. упот.	674834	747281	963670	15,9	16	17,8	129
Хотели и ресторани	192758	195743	272453	4,5	4,2	5	139,2
Саобраћај, складиштење и везе	386322	431025	451205	9,1	9,2	8,3	104,5
Финансијско посредовање	146232	160534	155680	3,4	3,4	2,9	97
Активности у вези с некретностима, изнајмљивање и пословне активности од тога импутирана рента	425828	483140	504726	10	10,4	9,3	104,5
	368737	381675	375236	8,7	8,2	6,9	98,3
Државна управа, одбрана и обавезно социјално осигурање	416491	443879	506343	9,8	9,5	9,4	114,1
Образовање	159081	170773	242647	3,8	3,7	4,5	142,1
Здравствени и социјални рад	165380	174730	204975	3,9	3,7	3,8	117,3
Остале комуналне, друштвене и личне услужне активности	113001	138306	185630	2,7	3	3,4	134,2
ФИСИМ	69280	91184	97594	1,6	2	1,8	107
Укупно по подручјима	4240905	4666965	5403381	100	100	100	115,8
Порези на производе, услуге и увоз минус субвенције	767559	949896	1095411				
Бруто домаћи производ у тржишним ценама	5008464	5616861	6498792				115,7
Становништво - процена средином године	1471529	1479634	1487785				
Бруто домаћи производ по становнику, КМ	3404	3796	4368				

Извор: Републички завод за статистику, Република Српска

Наглашавамо, да је у Републици Српској већ усвојен документ под називом Економска политика за 2008. годину. Овим документом се првенствено жели задржати постојећа макроекономска стабилност и покретање нових инвестиција, као и значајно повећање индустријске производње. Овим документом настојаће се створити повољнији амбијент за привредне субјекте, поједноставити процедуре, увести контрола квалитета и нових техничких стандарда који ће омогућити пласман производа ван граница Српске.

Економска политика Републике Српске за 2008. годину предвиђа раст бруто друштвеног производа од најмање 8,5%, што је више него што планирају земље у окружењу. На овај начин покушава се смањити јаз између нас и земаља ЕУ. У оквиру ове политике предвиђа се и раст индустријске производње по стопи од 12%, што је, мора се признати, значајно повећање за РС. Наравно, да би се то остварило морају се покренути већа индустријска постројења као што је то Рафинерија нафте, и спровести до краја Развојни програм РС који предвиђа 220 милиона КМ јавних инвестиција и око 480 милиона инвестиција у привреду и инфраструктуру.

6.2.2. Преглед стања индустрије у Федерацији Босне и Херцеговине

Да би смо остварили што бољи увид у стање индустрије на територији Федерације БиХ, у даљем излагању обавићемо анализу индекса индустријске производње, видети колико индустрија учествује у укупном извозу и увозу, као и учешће индустрије у друштвеном бруто производу.

Битно је нагласити да велики допринос индустријској производњи у ФБиХ даје Кантон Сарајево. Наиме, у Кантону Сарајево индустријска производња је за десет месеци у 2007. години забележила повећање за 27,2% у односу на исти период прошле године. Кантон Сарајево се може похвалити да поседује двадесет грана прерађивачке индустрије, од којих је чак петнаест остварило раст у производњи.

Индустријска производња у ФБиХ у новембру ове године у односу на просечну месечну производњу из прошле године већа је за 10,6%, а у односу на производњу из истог месеца прошле године за 1,2%. Такође, треба нагласити да је индустријска производња у ФБиХ у новембру ове године у односу на октобар мања за 1,8%.

Табела бр. 22 Индекси индустријске производње према СКД-а за ФБиХ

	<u>2003</u> 2002	<u>2004</u> 2003	<u>2005</u> 2004	<u>2006</u> 2005
Индустрија укупно	104,8	113,2	106,1	107,5
<i>По подручјима СКД</i>				
(Ц) Рударство	104,6	105,8	104,2	102
(Д) Прерађивачка индустрија	105,2	114,5	111,4	109
(Е) Снабдевање електричном енергијом, плином и водом	99,4	114,8	95,8	106,8
<i>По главним индустријским групацијама</i>				
Енергија	101,6	112,2	98,9	107,3
Интермедијарни производи, осим енергије	112,7	104,7	116,6	111,3
Капитални производи	114,2	121,3	106,3	110,6
Трајни производи за широку потрошњу	100,1	121,6	114,5	116,7
Нетрајни производи за широку потрошњу	92,4	122,5	106,5	104,7
Нераспоређено	100,8	107,7	92,9	87,1

Извор: Месечни статистички преглед ФБиХ

Посматрано по подручјима индустријских делатности, у новембру ове године у односу на просечну месечну производњу из прошле године индустријска производња у рударству већа је за 18,9%, у прерађивачкој индустрији већа је за 10,4%, а у подручју снабдевања електричном енергијом, гасом и водом већа је за 6,2%.

Посматрано по главним индустријским групацијама индустријских производа од јануара до новембра 2007. године у односу на исти период прошле године, повећање бележи производња капиталних производа за 39,4%. Индустријска производња трајних производа за широку потрошњу повећана је за 28,7%, нетрајних производа за широку потрошњу за 21,2%, интермедијалних производа, осим енергије, за 8,3%, док је забележено смањење производње енергије за 2,9%.

Дакле, приметно је да Федерација БиХ ове године бележи значајно већу стопу раста индустријске производње у односу на Републику Српску, услед снажног успона прерађивачке индустрије и рударства које носи неколико великих капацитета. Обим индустријске производње у ФБиХ је, као што смо већ раније поменули ове године за 10,6% већи у односу на исти период прошле године, док је у РС забележен раст од тек 0,5%. Индустријске индексе у ФБиХ највише су погурали рударство и прерађивачки капацитети са оствареним скоком производње од 18,9% и 10,4%. Ако погледамо ситуацију у РС, приметимо да је и у РС такође лидер била прерађивачка индустрија с повећањем производње од 5%, али је заказало рударство са падом од 2,7%.

У Федерацији БиХ несумњиво је дошло до одређеног раста у неколико индустријских грана које носи неколико великих капацитета. Дошло је до повећања производње у великим реструктурираним и приватизованим компанијама, али је мали допринос новооснованих приватних компанија које требају бити мотори индустријског раста. Привреду не може константно да носи неколико капацитета као што су мостарски „Алуминијум“, зеничка жељезара „Mittal Steel“, „Натрон“ из Маглаја и рудокопи, већ је потребно радити на ширењу производње кроз гринфилд инвестиције. Веома је битно повећати продуктивност производње, односно створити нове вредности уместо производње губитака, где се као позитиван пример може узети кластер ауто-индустрије. Највеће процентуалне помаке ФБиХ бележи у производњи канцеларијских машина и рачунара, металопрерађивачкој индустрији и производњи моторних возила, док је у РС дошло до великог скока производње текстилних предива и тканина, затим намештаја и рециклаже. У ФБиХ је са друге стране, у најизраженијем паду производња медицинских и прецизних инструмената и дрвопрерада, а у РС производња радио и ТВ опреме, основних метала, затим, вађење мрког и каменог угља, производња гуме и пластике, те предмета од коже.

Табела бр. 23 Извоз и увоз према Класификацији делатности у хиљадама \$

Сектори КД	Извоз			Увоз		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Пољопривреда, лов и шумарство	17215	15880	22069	172364	192219	176308
Рибарство	937	935	1171	357	488	453
Рударство	24782	30029	36674	115779	209185	205086
Прерађивачка индустрија	1227330	1555949	2125488	3756863	4533533	4730417
Произ. и снабд. ел. ен., гасом и водом	83155	33566	82653	2	6	68976
Остале комуна, друш. и личне усл. делат.	343	1238	865	14537	19920	15640
Неразврстано	2853	2952	194	18611	13075	480
УКУПНО	1356615	1640550	2269113	4078513	4968425	5197360

Извор: Управа за индиректно опорезивање БиХ

Анализом табеле бр. 23 закључујемо да је и Федерација БиХ у 2006. години остварила спољнотрговински дефицит и то 2.928.247 хиљада \$, где је покривеност увоза извозом испод 50%. Када у разматрање узмемо индустрију, видећемо да је и ту остварен спољнотрговински дефицит и то 2.759.664 хиљада \$, где је такође покривеност увоза извозом била испод 50%.

Табела бр. 24 Бруто додана вредност и бруто друштвени производ – текуће цене

Сектори	Бруто додата вредност у хиљ. КМ			Структура у %		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Пољопривреда, лов и шумарство	640214	634065	678517	6,2	5,85	5,63
Рибарство	1045	719	2009	0,01	0,01	0,02
Рударство	212369	228459	242086	2,06	2,11	2,01
Прерађивачка индустрија	1134918	1177776	1352570	11	10,87	11,22
Произ. и снабд. ел. ен., гасом и водом	521212	540222	512800	5,05	4,99	4,25
Грађевинарство	409901	466934	496628	3,97	4,31	4,12
Тргов. на мало и велико, оправка мото. возила и предм. за лич. упот.	1148154	1298402	1462691	11,12	11,99	12,13
Хотели и ресторани	267863	277959	277760	2,6	2,57	2,3
Саобраћај, складиштење и везе	878840	873989	933537	8,51	8,07	7,74
Финансијско посредовање	351495	446932	493030	3,41	4,13	4,09
Активности у вези с некретностима, изнајмљивање и пословне активности од тога импутирана рента	1055050	1121196	1185118	10,22	10,35	9,83
	715508	716068	714475	6,93	6,61	5,93
Државна управа, одбрана и обавезно социјално осигурање	955154	954553	1042242	9,25	8,81	8,64
Образовање	463239	489801	555760	4,49	4,52	4,61
Здравствени и социјални рад	453618	474480	503035	4,39	4,38	4,17
Остале комуналне, друштвене и личне услужне активности	217006	236197	247469	2,1	2,18	2,05
ФИСИМ	260149	327611	384099	2,52	3,02	3,19
Укупно по подручјима	8449929	8894073	9601153	81,87	82,11	79,62
Порези на производе, услуге и увоз минус субвенције	1871511	1937194	2457039	18,13	17,89	20,38
Бруто домаћи производ у тржишним ценама	10321440	10831267	12058192	100	100	100
Становништво - процена средином године	2847328	2848238	2845217			
Бруто домаћи производ по становнику, КМ	3625	3803	4238			

Извор: Месечни статистички преглед ФБиХ

Када свеукупно погледамо ситуацију у оба ентитета, приметимо да су и један и други ентитет остварили спољнотрговински дефицит, с тим да је РС за разлику од ФБиХ успела да оствари покривеност увоза извозом од 50%, што РС доводи у благу предност у односу на ФБиХ.

Спољнотрговински дефицит БиХ за првих једанаест месеци у 2007. години износи 7,2 милијарде КМ. Наглашавамо, да је извоз робе из БиХ у иностранство у првих једанаест месеци 2007. године био вредан 5,5 милијарди КМ, док је увоз износио 12,7 милијарди КМ, те је покривеност увоза извозом 43,2%.

Анализом табеле бр. 24, закључујемо да индустрија значајно партиципира у укупном друштвеном бруто производу. Међутим, уколико желимо искорачити напред потребно је садашњи удео индустрије у стварању друштвеног производа повећати на респектабилних 35% колико износи учешће индустрије у друштвеном производу у напредним земљама у транзицији, као што су Чешка, Словенија и Естонија.

Закључак

Развој и напредак индустрије је главни и основни циљ сваког привредног система једне земље, а познато је да се индустријски напредак може остварити кроз што бољу тј. већу искоришћеност капацитета. Проценат искоришћености капацитета никада не може бити 100%. Обично се проценат искоришћења од 80-90% сматра реалном тј. крајњом границом, до које индустрија једне земље може доћи. Овде је битно рећи, да је бивша СФРЈ имала низак степен коришћења капацитета. Као основни разлог за то се обично наводи неадекватна структура. При томе се првенствено мисли на предимензионирање прерађивачке индустрије, као и на запостављање базно-сировинских грана.

Индустријски развој је веома битан за развој целокупног привредног система једне земље, и управо из тог разлога велики број земаља се налази у дилеми да ли да преузме одређене кораке на пољу супституције увоза или да предузме одређене мере на пољу фаворизовања извоза.

Ако погледамо искуства високо развијених земаља у свету и у нашем окружењу можемо доћи до закључка да предимензионирана супституција увоза представља гору солуцију, и да су много бољи резултати постигнути код оних земаља које су се првенствено оријентисале на јачање извозног сектора.

Данас, у Републици Српској а и у целој БиХ, бележимо тешко стање у индустријској производњи, при чему нагласак стављамо на прерађивачку индустрију. То тешко стање са којим се ми суочавамо данас у оквирима индустрије је проузроковано првенствено великим ратним разарањима, која су у великој мери девастирала већину индустријских комплекса на територији целокупне БиХ, а то је, мора се признати, био велики ударац на раст и развој индустријске производње у Републици Српској. Наравно, нису само ратна дешавања довела индустрију РС у стање какво је данас. Ту се као узрочник може навести још и релативно лоше вођење политике индустријског развоја, велика застарелост објеката, машина и опреме (која је резултат слабог улагања и инвестирања у индустријска постројења), слабости приватизације и транзиције (у оквиру које бележимо бројне малверзације и неисправности, а и сам процес траје већ поприлично дуго), недостатак директних страних инвестиција у индустријски сектор и наравно, на крају, када све претходно речено узмемо у обзир закључићемо и то да наши индустријски производи у великој мери каскају за индустријским производима у свету а и у односу на земље у окружењу.

БиХ, а посебно РС, на својој територији располаже великим бројем природних ресурса, који и поред свих ових негативних показатеља пружају могућност и шансу РС, да уз правилно вођење индустријске политике обезбеди светлију и бољу будућност, која ће се огледати у изразитом расту и развоју индустријске производње, а првенствено прерађивачке индустрије.

Сектор прерађивачке индустријске производње игра веома битну улогу за општи и економски развој Републике Српске – БиХ, јер се управо преко тог сектора огледа допринос индустрије стварању нове материјалне вредности, поготово ако су у њих уграђене расположиве домаће сировине. Када мало боље анализирамо прерађивачку индустрију у РС, можемо закључити да она у већој мери утиче на смањење сиромаштва. Јер што је производња прерађивачке индустрије развијенија, обимнија и на већем техничко-технолошком нивоу, то ће и сиромаштво у оквирима једне земље бити на доста нижем нивоу.

Потребно је нагласити, да је изузетно значајно обезбедити средства за додатни развој прерађивачке индустрије и индустрије у целини, а све у циљу поновног покретања производње, економског раста и смањења сиромаштва. Развојне политике морају следити

оптималан начин раста производње и смањења сиромаштва. Треба нагласити да на производњу прерађивачке индустрије утичу и друге секторске политике и мере, као што су: вањска трговина, макроекономија, унапређење пословног окружења, приватизација, околиш и тако даље.

За значајније унапређење индустријског сектора потребно се концентрисати на: веће кориштење инсталираних капацитета, повећање учешћа домаћих роба на домаћем тржишту, повећање извоза, јачање конкурентности наших фирми, отварање нових радних места, уклањање административних препрека за повећање страних инвестиција, убрзање приватизације кроз изналажење стратешких партнера, развој предузетништва, заштиту човекове околине коју треба подићи на већи ниво, итд.

Коначан закључак који можемо донети у вези са претходним активностима јесте тај да активности нису урађене тј. остварене, а активности које су реализоване у другим секторима, нису могле у довољној мери допринети томе да се остваре зацртани циљеви у области индустрије. Тако да се и данас суочавамо са чињеницама које упућују да се недовољно користе расположиви ресурси у опреми, радној снази и привредним богатствима које поседујемо, запосленост такође не расте потребним темпом, имамо велики увоз готових производа и тако даље.

ЛИТЕРАТУРА

1. Републички завод за статистику Републике Српске;
2. АПИФ, Бања Лука, 2007. година;
3. Месечни статистички преглед ФБиХ;
4. Управа за индиректно опорезивање БиХ;
5. www.capital.ba;
6. Божидар Ставрић и Марко Шарчевић, Основи теорије микроекономије, Београд, 2004;
7. Jan B. Rittaler, Industrial Concentration and the Chicago School of Antitrust Analysis, Frankfurt, 1989;
8. Mark Casson and Jhon Creedy, Industrial Concentration and Economic Inequality, University Press, Cambridge, 1993;
9. Louis Philips, Effects of Industrial Concentration, North-Holland Publishing Company, London, 1971;
10. Слободан Ђорђић, Прилози за економику националне привреде, Економски факултет, Бања Лука, 2000;
11. Економска политика за 2007. и 2008. годину, Влада Републике Српске, Бања Лука;
12. Средњорочна развојна стратегија БиХ 2004-2007, Вијеће министара БиХ, 2006;